

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.9/342.56

Добош Зоряна Андріївна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу,
Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»*

Dobosh Zoryana

*PhD in Law, Associate Professor,
Educational-Scientific Institute of Law, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0002-3680-7207*

**СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
СУДЕБНЫЙ КОНТРОЛЬ В СФЕРЕ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ
JUDICIAL CONTROL IN THE SPHERE OF PUBLIC
ADMINISTRATION**

Анотація. *Стаття присвячена визначенню поняття та змісту судового контролю, особливостей його реалізації у системі публічного управління. Особлива увага приділена диференціації безпосередніх цілей, які втілюються в ході здійснення судового контролю. У статті представлено різноманітність зовнішніх проявів контролю як загального явища та особливості диференціації різновидів судового контролю у сфері публічного управління.*

Наголошено на важливості поділу судового контролю у сфері публічного управління за спрямованістю на внутрішній й зовнішній.

Констатовано на можливості виокремлення попереднього та наступного судового контролю. У першому разі він набуває значення

превентивного засобу захисту прав особи, а в другому – правової оцінки функціонуванню органу публічного управління.

Визнано, що особливістю судового контролю є те, що він проводиться у визначеній законом формі через діяльність суду чи судді в процесі перевірки (прямої чи опосередкованої) діяльності (рішень, дій чи бездіяльності) юридичних або фізичних осіб на предмет їх відповідності вимогам чинного законодавства у контексті розгляду судової справи чи скарги юридичної або фізичної особи.

Визнано важливість виокремлення судового контролю та контролю за виконанням судових рішень.

Констатовано, що вплив судового контролю стосується абсолютно всіх сфер суспільних правовідносин в державі. Він розповсюджується на управління соціально-культурною, економічною, адміністративно-політичною та іншими сферами життя суспільства.

Охарактеризовано органи публічного управління, щодо діяльності яких здійснюється судовий контроль. Обґрунтовано, що адміністративно-правова взаємодія судових органів та органів публічного управління в Україні відбувається шляхом реалізації адміністративного правосуддя. Спори за участі суб'єктів владних повноважень вирізняються специфікою предмета, сторін спору, прав та інтересів, які підлягають захисту.

Наголошено, що діяльність суддів, які втілюють в життя судовий контроль у сфері публічного управління, перебуває під особливим громадським контролем, що реалізують різні громадські інституції.

Ключові слова: контроль, судовий контроль, публічне управління, правосуддя, органи публічного управління, взаємодія.

Анотація. Стаття посвящена определению понятия и содержания судебного контроля, особенностям его реализации в системе публичного управления. Особое внимание уделено дифференциации непосредственных

целей, воплощаемых в ходе осуществления судебной контрои. В статье представлено многообразие внешних проявлений контроля как общего явления и особенности дифференциации разновидностей судебного контроля в сфере публичного управления.

Отмечено важность разделения судебного контроля в сфере публичного управления по направленности на внутренний и внешний.

Констатируется возможность выделения предварительного и последующего судебного контроля. В первом случае он приобретает значение превентивного средства защиты прав личности, а во втором – правовой оценки функционированию органа публичного управления.

Признано, что особенностью судебного контроля является то, что он проводится в определенной законом форме через деятельность суда или судьи в процессе проверки (прямой или опосредованной) деятельности (решений, действий или бездействия) юридических или физических лиц на предмет соответствия требованиям действующего законодательства в контексте рассмотрения судебного дела или жалобы юридического или физического лица.

Признана важность выделения судебного контроля и контроля за исполнением судебных решений.

Констатируется, что влияние судебного контроля касается абсолютно всех сфер общественного правоотношения в государстве. Он распространяется на управление социально-культурной, экономической, административно политической и другими сферами жизни общества.

Охарактеризованы органы публичного управления, о деятельности которых осуществляется судебный контроль. Обосновано, что административно-правовое взаимодействие судебных органов и органов публичного управления в Украине осуществляется путем реализации административного правосудия. Споры с участием субъектов властных

полномочий отличаются спецификой предмета, сторон спора, прав и интересов, подлежащих защите.

Отмечено, что деятельность судей, претворяющих в жизнь судебный контроль в сфере публичного управления, находится под особым общественным контролем, реализующим различные общественные институты.

Ключевые слова: контроль, судебный контроль, публичное управление, правосудие, органы публичного управления, взаимодействие.

Summary. The article is devoted to the definition of the concept and content of judicial control, features of its implementation in the system of public administration. Special attention is paid to the differentiation of immediate goals, which are embodied in the course of the execution of the judicial counter. The article presents the variety of external manifestations of control as a general phenomenon and the peculiarities of the differentiation of types of judicial control in the field of public administration.

The importance of the division of judicial control in the field of public administration by focus on internal and external is emphasized.

The possibility of separating preliminary and subsequent judicial control was established. In the first case, it acquires the importance of a preventive means of protecting the rights of an individual, and in the second case, it becomes a legal assessment of the functioning of a public administration body.

It is recognized that the peculiarity of judicial control is that it is carried out in the form determined by law through the activity of a court or judge in the process of checking (direct or indirect) activities (decisions, actions or inaction) of legal entities or individuals for the purpose of their compliance with the requirements of current legislation in the context consideration of a court case or complaint of a legal entity or individual.

The importance of separating judicial control and control over the execution of court decisions is recognized.

It has been established that the influence of judicial control concerns absolutely all spheres of public legal relations in the state. It extends to the management of socio-cultural, economic, administrative-political and other spheres of society.

Public administration bodies whose activities are subject to judicial control are characterized. It is substantiated that the administrative-legal interaction of judicial bodies and public administration bodies in Ukraine takes place through the implementation of administrative justice. Disputes with the participation of subjects of authority are distinguished by the specificity of the subject matter, parties to the dispute, rights and interests that are subject to protection.

It is emphasized that the activity of judges, who implement judicial control in the field of public administration, is under special public control implemented by various public institutions.

Key words: *control, judicial control, public administration, justice, public administration bodies, interaction.*

Постановка проблеми. Сучасні засоби захисту прав і законних інтересів громадян є слугують реалізації найважливіших принципів сучасної правової держави, законності та правопорядку загалом. Судовий контроль став самостійним засобом гарантування реалізації, охорони та захисту прав і законних інтересів громадян. Він є невід'ємною частиною нашої правової системи.

Питання про роль і значення, сутність і зміст, різновиди судового контролю вимагають самостійного наукового осмислення задля підвищення ефективності публічного управління, посилення ролі правосуддя щодо забезпечення законності та правопорядку у сфері публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти окресленої проблеми досліджувалися вітчизняними науковцями, серед яких І. Бойко [1, с. 63], І. Олендер [2, с. 152-158], В. Орел [3], М. Ковалів [4, с. 117-124], В. Шестак [5] та інші. Однак ці праці лише фрагментарно відображають коло досліджуваних питань, не містять комплексного вирішення питання судового контролю у сфері публічного управління.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення поняття та змісту, різновидів судового контролю, особливостей його реалізації у системі публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Українська держава поставила перед собою важливе завдання щодо удосконалення сучасної системи судового контролю у сфері публічного управління. Причиною цього є проведення суттєвої реформи суб'єктів вітчизняного судочинства та зміни у сфері публічного управління.

На часі покращення механізму судового контролю в сучасній Україні, посилення захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства та держави, зміцнення законності та правопорядку загалом та у сфері публічного управління зокрема.

Поняття «контроль» окремими авторами ідентифікується як система спостережень та перевірки реального стану керованого об'єкта задля оцінювання обґрунтованості й ефективності реалізованого управлінського рішення, стану його виконання, ідентифікації відхилень стосовно вимог, визначених цим рішенням, нейтралізації причин порушення цих вимог. Тобто контроль скерований не лише на перевірку стану об'єктів управління, але й оцінювання рівня ефективності конкретного управлінського рішення загалом [1, с. 63].

У вітчизняній та іноземній науковій літературі містяться різні підходи до дефініювання юридичної категорії «контроль». Зокрема, запропоновано його розглядати як певне правове явище, що є комплексним відображенням

особливостей певного органу влади, зокрема судової [6] або визнається стадією соціально-державного управління, розглядається як засіб забезпечення законності та вілення в життя рішень управлінського характеру. Його зміст у такому разі тлумачиться через систему специфічних функцій, серед яких вагоме місце відведено інформаційній, оцінювальній регулятивно-корегувальній.

Вважається, що контрольна діяльність, здебільшого, здійснюється щодо керованого об'єкта чи певної системи задля оптимізації функціонування та прийняття ефективних управлінських рішень.

Зміст контролю проявляється через спостереження та перевірку функціонування об'єкта контролю задля виявлення рівня відповідності його певним, в тому числі законодавчим, вимогам та виявлення потенційної можливості порушення ним нормативно визначеного порядку функціонування.

Тобто контроль у системі управління гарантує потрібне інформування суб'єкта, наділеного контрольними повноваженнями, про відповідність фактичного стану об'єкта, на якого скеровувався управлінський вплив, стану, що визначався попередніми управлінськими планами. Це, свого роду, безперервний процес, що триває від початку до кінця реалізації управлінського рішення. Завдяки йому ідентифікуються незаконні й неефективні з огляду на інтереси суспільства управлінські рішення; встановлюються причини негативних наслідків управлінського процесу; відбувається узагальнення кращого досвіду у сфері управління [7, с. 8-9]. З огляду на це, контроль переслідує мету щодо ідентифікації негативних тенденцій й усунення їх, в тому числі й до моменту настання [3].

Тобто здійснюється ідентифікація відповідності об'єкта контролю щодо визначених стандартних параметрів, які вважаються нормою.

Реалізація оцінювальної стадії контролю має на меті визначити наявність відхилення щодо функціонування об'єкту контролю стосовно

чітко окресленого критерію-мірила. Втілення регулятивно-корегувальної стадії контролю своїм наслідком має застосування спеціальних заходів організаційного, заохочувального, карального, відновлювального характеру. Диференціація безпосередніх цілей, які втілюються в ході здійснення контролю на цих стадіях дозволяє виокремлювати окремі його функції, зокрема інформаційну, оцінну, регулятивно-корегувальну. Дехто з вчених також наголошує на можливості реалізації превентивної, комунікативної, сигнальної, виховної функцій контролю [4, с. 117-118; 5, с. 10].

У адміністративно-правовій літературі контроль здебільшого пов'язують зі способами забезпечення законності. З огляду на зміст й характер, специфіку реалізації, юридичні наслідки вирізняються кілька способів забезпечення законності, серед яких контроль, нагляд, звернення до органів публічного управління зі заявами, скаргами, пропозиціями щодо забезпечення законності [8, с. 140].

Загалом різноманітність зовнішніх проявів контролю як загального явища дозволила виокремити науковцям з огляду на призначення – загальний (що стосується усіх сфер об'єкта контролю) і спеціалізований контроль (щодо окремої сфери); залежно від мети й часу реалізації – попередній (стосується передбачення можливості виникнення проблеми й попередження її), поточний контроль (здійснюється задля забезпечення стабільності функціонування системи управління) та підсумковий контроль (щодо удосконалення усієї управлінської системи); за частотою здійснення – систематичний й одиничний (позаплановий; з огляду на предметну ознаку – фінансовий, митний, антидемпінговий; зважаючи на форму здійснення – аналіз, аудит, моніторинг, нагляд, облік, оцінка, ревізія, спостереження, перевірка; залежно від специфіки суб'єктів реалізації – державний і недержавний контроль; за специфікою сфери діяльності суб'єкта контролю вирізняють внутрішньовідомчий, міжвідомчий та позавідомчий контроль [9, с. 34-35].

Деякі вчені бачать доцільність розподілу контролю у сфері публічного управління за спрямованістю на внутрішній й зовнішній. Перший реалізується самими органами публічного управління з огляду на потребу забезпечення самоконтролю, що є важливою умовою ефективності функціонування самої системи управління та усіх стадій її внутрішніх процесів функціонування, способом ідентифікації стану ефективності та законності цих процесів. Він виступає частиною втілення в життя функцій органу публічного управління. Зокрема прикладами здійснення контролю інституційно незалежними органами є той, що здійснюється Рахунковою палатою України, Державною податковою службою України та судовими органами [2, с. 152-153].

Не позбавлений логіки поділ судового контролю на попередній та наступний. Авторами зазначається, що нормотворець сьогодні залишив поза увагою право подання позову превентивного характеру, який міг би виконувати функцію протидії порушенню прав та законних інтересів особи у майбутньому [10, с. 209].

Про доцільність законодавчого закріплення в КАСУ можливості подання таких позовів наголошували О. Подцерковний [11], О. Ільницький [12, с. 209], Б. Тулинова [13, с. 21]. Аналогічні правові інститути превентивного позову є у США й інших країн.

Цей превентивний засіб захисту прав особи випереджає у часі прийняття правового акта органу публічного управління, який оцінюється позивачем як загрозливий для можливості реалізації його прав та спрямований на попередження реальних й формально-юридичних ускладнень, усунення ймовірних шкідливих наслідків для позивача.

Як слушно відзначають вітчизняні науковці, з прийняттям КАС України інститут наступного судового контролю набув форми адміністративного позову. Він реалізується черес розгляд адміністративно-правових спорів системою адміністративних судів у позовному порядку [14, с. 103].

Наступний судовий контроль реалізується адміністративними судами в ході розгляду справи. Б. Гудз зазначив, що тим самим реалізується контроль за законністю, у результаті чого приймається рішення у справі та дається правова оцінка функціонуванню органу публічного управління [15, с. 68].

При цьому судовий контроль як невід'ємна складова публічного та державного контролю служить гарантуванню верховенства права й законності у державі та здатна реалізовуватися за умови недостатньої ефективності інших різновидів публічного контролю [16].

Специфіка судового контролю проявляється в тому, що він втілюється в життя судовою гілкою влади та відбувається вибірково (одноразово) в ході розгляду певних адміністративних, кримінальних чи цивільних судових справ та спрямований на урегулювання специфічних управлінських правовідносин (стосується суб'єктів адміністративно-правових відносин управлінського типу) [17].

При цьому вченими відзначається, що особливістю судового контролю є те, що він проводиться у визначеній законом формі через діяльність суду чи судді в процесі перевірки (прямої чи опосередкованої) діяльності (рішень, дій чи бездіяльності) юридичних або фізичних осіб на предмет їх відповідності вимогам чинного законодавства у контексті розгляду судової справи чи скарги юридичної або фізичної особи [18].

Реалізація судового контролю скерована на виконання одного з найважливіших завдань судової влади – захист прав учасників судового процесу, прав та свобод фізичних та юридичних осіб [19, с. 61–65].

Вперше нормативне окреслення судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах було здійснене у змісті КАС України. На жаль, нормативно-правова фіксація правового інституту судового контролю й досі є недостатньою, що негативно впливає на захист прав фізичних та юридичних осіб у державі [20, с. 262–266].

При цьому слід чітко диференціювати судовий контроль і контроль за

виконанням судових рішень. Хоча судові органи є суб'єктами реалізації цих різновидів контролю, проте слід розуміти їх суттєву відмінність за предметом контролю й часом його реалізації. Перший різновид служить перевірці правильності реалізації повноважень органу публічного управління, відповідності нормі усталених управлінських відносин, натомість у другому випадку предметом судового контролю є виконання судового рішення. Контроль у цьому разі є наступним. Ініціатори реалізації контролю у цих двох випадках також відрізняються [2, с. 152-153].

Говорячи про напрями реалізації судового контролю за діяльністю органів публічного управління в Україні, слід усвідомлювати й те, що його вплив стосується абсолютно всіх сфер суспільних правовідносин в державі. Він розповсюджується на управління соціально-культурною, економічною, адміністративно-політичною та іншими сферами життя суспільства.

Для означення правового статусу органу публічного управління у справах, які розглядаються адміністративними судами, законодавець використовує формулювання «суб'єкт владних повноважень». Зокрема до таких суб'єктів він зараховує різні органи державної влади (при цьому можлива відсутність статусу юридичної особи), органи місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, інших суб'єктів реалізації публічно-владних управлінських функцій.

Органи публічного управління є публічно-правовими інституціями сучасного суспільства, що володіють спеціальними повноваженнями задля гарантування створення балансу інтересів в державі (державних, колективних чи індивідуальних) [21, с. 221], забезпечення стійкості та стабільності функціонування держави, втілення в життя її соціального та економічного потенціалу [22, с. 6-12].

Такі органи є учасниками публічно-правових відносин, тобто відносин, урегульованих нормами публічного права, що служать забезпеченню узгодження інтересів у суспільстві, їхньому балансу.

Як стверджує О. Марченко, особливість судового контролю щодо сфери публічного управління полягає в специфіці його ініціювання (є пасивним, оскільки реалізується за наявності скарги чи позову зацікавленої особи), предмету контролю (його формують управлінські правовідносини між суб'єктами адміністративного права), відсутності систематичності (реалізується тільки в ході розгляду справ, підвідомчих суду), наявності визначеного законом порядку реалізації, вторинного характеру (проявляється у перевірці законності вже прийнятих правових актів), альтернативності застосування (може реалізовуватися поряд з адміністративним способом захисту порушених прав), зовнішньому характеру щодо суб'єктів адміністративного права [23, с. 115].

Адміністративно-правова взаємодія судових органів та органів публічного управління в Україні відбувається шляхом реалізації адміністративного правосуддя. Спори за участі суб'єктів владних повноважень вирізняються специфікою предмета, сторін спору, прав та інтересів, які підлягають захисту. Зокрема такі спори носять публічно-правовий характер, стосуються публічних прав та інтересів, рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів реалізації функцій держави, що тісно пов'язано з встановленням дозволів чи заборон щодо суб'єктів правовідносин, які не наділені владними повноваженнями, засновані на нормах публічного права. Говорячи про такі спори, слід наголосити, що основою для їхнього вирішення, здебільшого, є адміністративне чи фінансове законодавство.

Тобто такі справи впливають з публічно-правових відносин.

Цілком слушно з цього приводу зазначав В. Бевзенко, що для цих відносин характерним є виникнення щодо права чи обов'язку, зумовленість певним соціальним конфліктом між учасниками публічно-правових відносин, тобто між особами приватного, публічного права та органами публічного управління щодо виконання публічних обов'язків таких осіб (наприклад, сплати податків), щодо реалізації останніми специфічних

владних повноважень (наприклад щодо публічного адміністрування, реалізації звернень до органів публічного управління, надання ними публічної інформації), можливість виникнення між різними органами публічного управління щодо реалізації ними владних повноважень, відносин взаємодії, гарантування необхідних умов для реалізації правових можливостей фізичних і юридичних осіб, тощо. Як правило, такі спори стосуються діяльності носіїв публічних повноважень, чинності та дії адміністративно-правових, нормативних актів, адміністративних договорів, правових актів (актів-дій, актів-планування), приватноправових інструментів діяльності носіїв публічно-правових повноважень (наприклад, договорів оренди державного та комунального майна, створення й діяльності юридичних осіб публічного права, фінансових правовідносин з публічно-правовим елементом), бездіяльності суб'єктів владних повноважень [24].

Реалізація судового контролю при розв'язанні публічно-правових спорів здійснюється у позовній формі, що слугує гарантуванню об'єктивності й належності вирішення спірної ситуації, передбачає ретельний аналіз правовідносин на предмет дотримання матеріальних й адміністративно-процесуальних, з'ясування фактичних обставин, прийняття законних, обґрунтованих рішень суду [25, с. 353].

Слід зазначити, що діяльність суддів, які втілюють в життя судовий контроль у сфері публічного управління, перебуває під особливим громадським контролем, що реалізують різні громадські інституції. Серед таких й Громадська рада доброчесності, що, починаючи з 2016 року функціонує як незалежний громадський орган відповідно до ст. 87 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» й сприяє Вищій кваліфікаційній комісії суддів (ВККС) в оцінюванні чинних суддів та доборі кандидатів на посади суддів [26].

Висновки. Реалізація судового контролю за діяльністю органів публічного управління є важливою умовою досягнення максимальної

ефективної публічного управління в Україні загалом. В сучасних умовах потрібне посилення судового контролю у сфері публічного управління в контексті публічно-правових трансформацій в Україні, кардинальних змін системи публічного управління в державі.

Література

1. Бойко И.В. Инновационное развитие государств-участников СНГ в контексте глобальных вызовов. *Сб. материалов XII междунар. науч.-практ. конф. «Проблемы и перспективы инновационного развития экономики»*. Киев: СПД Цудзинович Т.И., 2008. 230 с.
2. Олендер І. Я. Функції суду в державному механізмі. *Право і суспільство*. 2014. № 12. С. 152-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_1.2_38 (дата звернення: 27.03.2023)
3. Орел В. М. Сутність і роль контролю як функцій управління. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_83 (дата звернення: 28.03.2023)
4. Ковалів М.В. Судовий контроль як гарантія забезпечення прав та свобод громадян. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 117-124.
5. Шестак В.С. Державний контроль в сучасній Україні (теоретико-правові питання): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Харків, 2002. 18 с.
6. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / ред.: В. Б. Авер'янов; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: Факт, 2003. 384 с.
7. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 376 с.
8. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком інтер, 2003. 544 с.

9. Братель С. Г. Громадський контроль за діяльністю міліції : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2007. С. 34- 35.
10. Личенко І. О. Захист законних інтересів громадян України у сфері власності засобами адміністративного права: дис. ... док. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2015. 495 с.
11. Подцерковний О. П. В земельних відносинах суб'єкти господарювання потребують реального захисту, а не казуїстичного відмахування суддів. *Экономико-правовые исследования в XXI веке: общие проблемы хозяйственного права на современном этапе развития общества (к 20-летию Института экономико-правовых исследований НАН Украины): материалы Десятой международной науч.-практической интернет-конференции, 21-30 сентября 2012 г. Донецк : Ноулидж, 2013. 252 с.*
12. Ільницький О. В. Застосування судами окремих способів захисту прав у земельних спорах за участю суб'єктів господарювання. *Юридична наука, практика і освіта*. 2010. Вип. 1. С. 208–215.
13. Тулинова Б. А. Судопроизводство по административным делам. Киев, 2010. 112 с.
14. Мурашин Г.О. Судова влада в конституційному аспекті розподілу влад. *Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Випуск 5. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Спілка юристів України; Видавничий дім «Юридична книга», 2000. 458 с.
15. Гудз Б. Д. Судовий контроль за законністю адміністративної діяльності органів виконавчої влади : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2013. 218 с.
16. Кравчук В.М. Поняття та зміст публічного контролю у сучасній державі. 2014. URL: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=930%3A13101 (дата звернення: 30.03.2023)

17. Гаращук В. М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2003. 412 с.
18. Тараненко О. М. Забезпечення законності в діяльності митних органів: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Одеса, 2006. 203 с.
19. Банах С., Штогун С. Особливості повноважень слідчого судді щодо захисту прав людини. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 4. С. 61–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2013_4_13 (дата звернення: 27.03.2023).
20. Фокіна А. О. Удосконалення форм судового контролю в адміністративному судочинстві. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 262-266. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2019_2_47 (дата звернення: 27.03.2023)
21. Галуцько В. В. Охорона права власності : адміністративно-правові аспекти : монографія. Херсон : ВАТ ХМД, 2008. 348 с.
22. Бевзенко В. М. Публічно-правові відносини: сутність та ознаки. *Право і Безпека*. 2009. № 1. С. 6-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2009_1_3 (дата звернення: 27.03.2023)
23. Марченко О.О. Форми судового контролю в державному управлінні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 168 с. С. 115.
24. Бевзенко В. Критерії адміністративної юрисдикції. *Судебно-юридическая газета*. 2020. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/947853/> (дата звернення: 28.03.2023)
25. Картузова І.О. До проблеми адміністративного позову. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2013. Т. 13. С. 352-362.

26. Про Громадську раду доброчесності. URL: <https://grd.gov.ua/pro-hromads-ku-radu-dobrochesnosti/> (дата звернення: 30.03.2023)

References

1. Boyko I.V. Innovatsionnoe razvitie gosudarstv-uchasnikov SNG v kontekste globalnyih vyizovov. Sb. materialov III mezhdunar. nauch.-prakt. konf. «Problemy i perspektivy innovatsionnogo razvitiya ekonomiki». Kiev: SPD Tsudzinovich T.I., 2008. 230 s.
2. Olender I. Ya. Funktsii sudu v derzhavnomu mekhanizmi. Pravo i suspilstvo. 2014. № 12. S. 152-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_1.2_38 (date of access: 27.03.2023)
3. Orel V. M. Sutnist i rol kontroliu yak funktsii upravlinnia. Efektyvna ekonomika. 2013. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_83 (date of access: 28.03.2023)
4. Kovaliv M.V. Sudovyi kontrol yak harantiia zabezpechennia prav ta svobod hromadian. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2011. № 3. S. 117-124.
5. Shestak V.S. Derzhavnyi kontrol v suchasni Ukraini (teoretyko-pravovi pytannia): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.01. Kharkiv, 2002. 18 s.
6. Derzhavne upravlinnia: problemy administratyvno-pravovoi teorii ta praktyky / red.: V. B. Aver'ianov; NAN Ukrainy, Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho. Kyiv: Fakt, 2003. 384 s.
7. Maiorova T.V. Investytsiina diialnist: navch. posibnyk. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2004. 376 s.
8. Kolpakov V.K., Kuzmenko O.V. Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom inter, 2003. 544 s.
9. Bratel S. H. Hromadskyi kontrol za diialnistiu militsii : dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2007. S. 34- 35.

10. Lychenko I. O. Zakhyst zakonnykh interesiv hromadian Ukrainy u sferi vlasnosti zasobamy administratyvnoho prava: dys. ... dok. yuryd. nauk : 12.00.07. Lviv, 2015. 495 s.
11. Podtserkovnyi O. P. V zemelnykh vidnosynakh sub'iekty hospodariuvannia potrebuieut realnoho zakhystu, a ne kazuistychnoho vidmakhuvannia suddiv. Ekonomiko-pravovyye issledovaniya v HHI veke: obshchie problemyi hozyaystvennogo prava na sovremennom etape razvitiya obschestva (k 20-letiyu Instituta ekonomiko-pravovyih issledovaniy NAN Ukrainyi): materialy Desyatoy mezhdunarodnoy nauch.-prakticheskoy internet-konferentsii, 21-30 sentyabrya 2012 g. Donetsk : Noulidzh, 2013. 252 s.
12. Ilnytskyi O. V. Zastosuvannia sudamy okremykh sposobiv zakhystu prav u zemelnykh sporakh za uchastiu sub'iektiv hospodariuvannia. Yurydychna nauka, praktyka i osvita. 2010. Vyp. 1. S. 208–215.
13. Tulinova B. A. Sudoproizvodstvo po administrativnyim delam. Kiev, 2010. 112 s.
14. Murashyn H.O. Sudova vlada v konstytutsiinomu aspekti rozpodilu vlad. Derzhava i pravo : Zbirnyk naukovykh prats. Yurydychni i politychni nauky. Vypusk 5. Kyiv : Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy; Spilka yurystiv Ukrainy; Vydavnychiy dim «Iurydychna knyha», 2000. 458 s.
15. Hudz B. D. Sudovyi kontrol za zakonnistiu administratyvnoi diialnosti orhaniv vykonavchoi vlady : dys. kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kyiv, 2013. 218 s.
16. Kravchuk V.M. Poniattia ta zmist publichnoho kontroliu u suchasni derzhavi. 2014. URL:
https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=930%3A13101 (date of access: 30.03.2023)
17. Harashchuk V. M. Teoretyko-pravovi problemy kontroliu ta nahliadu u derzhavnomu upravlinni: dys. ... d-ra yuryd. nauk: spets. 12.00.07. Kharkiv, 2003. 412 s.

18. Taranenko O. M. Zabezpechennia zakonnosti v diialnosti mytnykh orhaniv: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07. Odesa, 2006. 203 s.
19. Banakh S., Shtohun S. Osoblyvosti povnovazhen slidchoho suddi shchodo zakhystu prav liudyny. Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy. 2013. № 4. S. 61–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2013_4_13 (date of access: 27.03.2023).
20. Fokina A. O. Udoskonalennia form sudovoho kontroliu v administratyvnomu sudochnystvi. Chasopys Kyivskoho universytetu prava. 2019. № 2. S. 262-266. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2019_2_47 (date of access: 27.03.2023)
21. Halunko V. V. Okhorona prava vlasnosti : administratyvno-pravovi aspekty : monohrafiia. Kherson : VAT KhMD, 2008. 348 s.
22. Bevzenko V. M. Publichno-pravovi vidnosyny: sutnist ta oznaky. Pravo i Bezpeka. 2009. № 1. S. 6-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2009_1_3 (date of access: 27.03.2023)
23. Marchenko O.O. Formy sudovoho kontroliu v derzhavnomu upravlinni : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kharkiv, 2011. 168 s. S. 115.
24. Bevzenko V. Kryterii administratyvnoi yurysdyksii. Sudebno-yuridicheskaya gazeta. 2020. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/947853/> (date of access: 28.03.2023)
25. Kartuzova I.O. Do problemy administratyvnoho pozovu. Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia». 2013. T. 13. S. 352-362.
26. Pro Hromadsku radu dobrochesnosti. URL: <https://grd.gov.ua/pro-hromadsku-radu-dobrochesnosti/> (date of access: 30.03.2023)